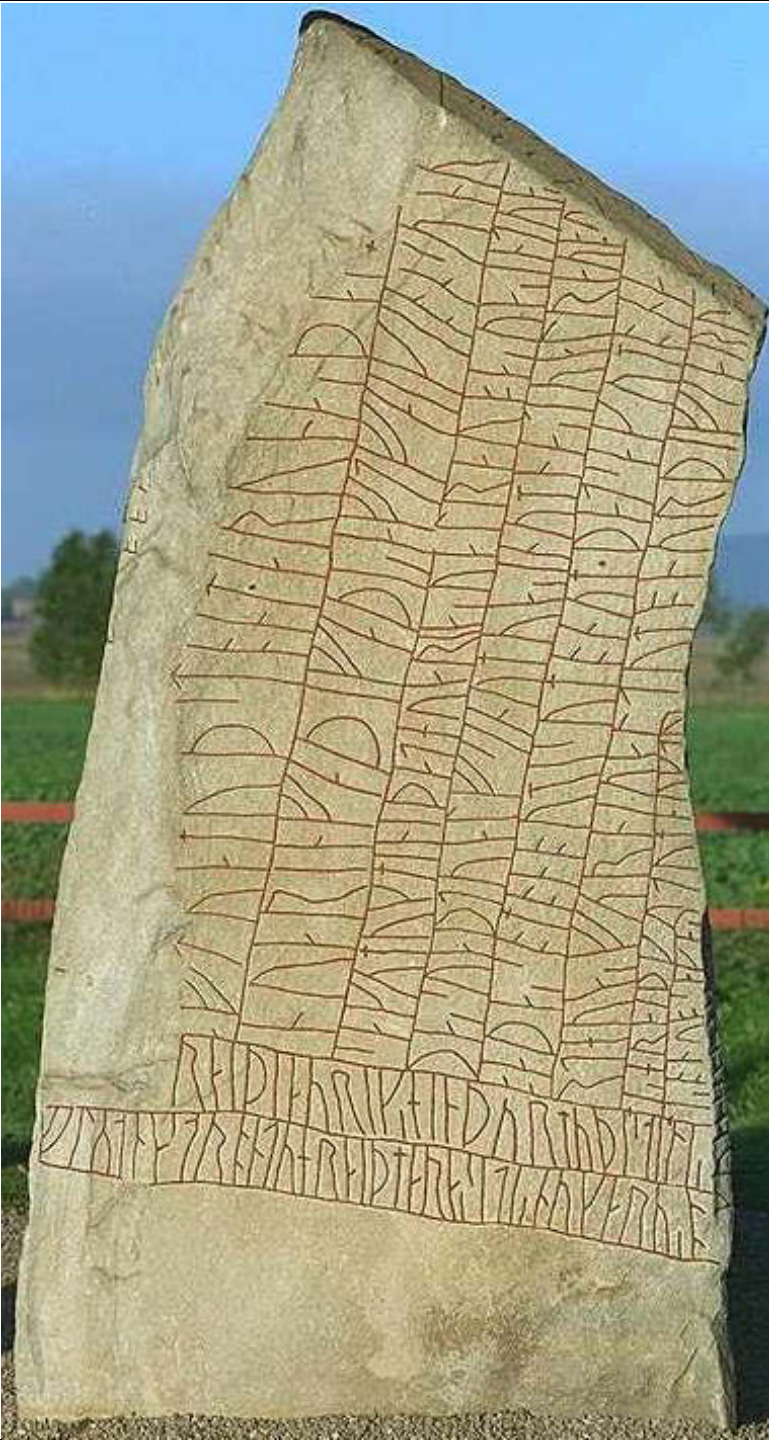

Rökstenen är världens mäktigaste runmonument. Men vad betyder texten?

Forskning & Framstegs
kunskapskryssning
13 oktober 2022

Henrik Williams

Rök-stenen c:a 800

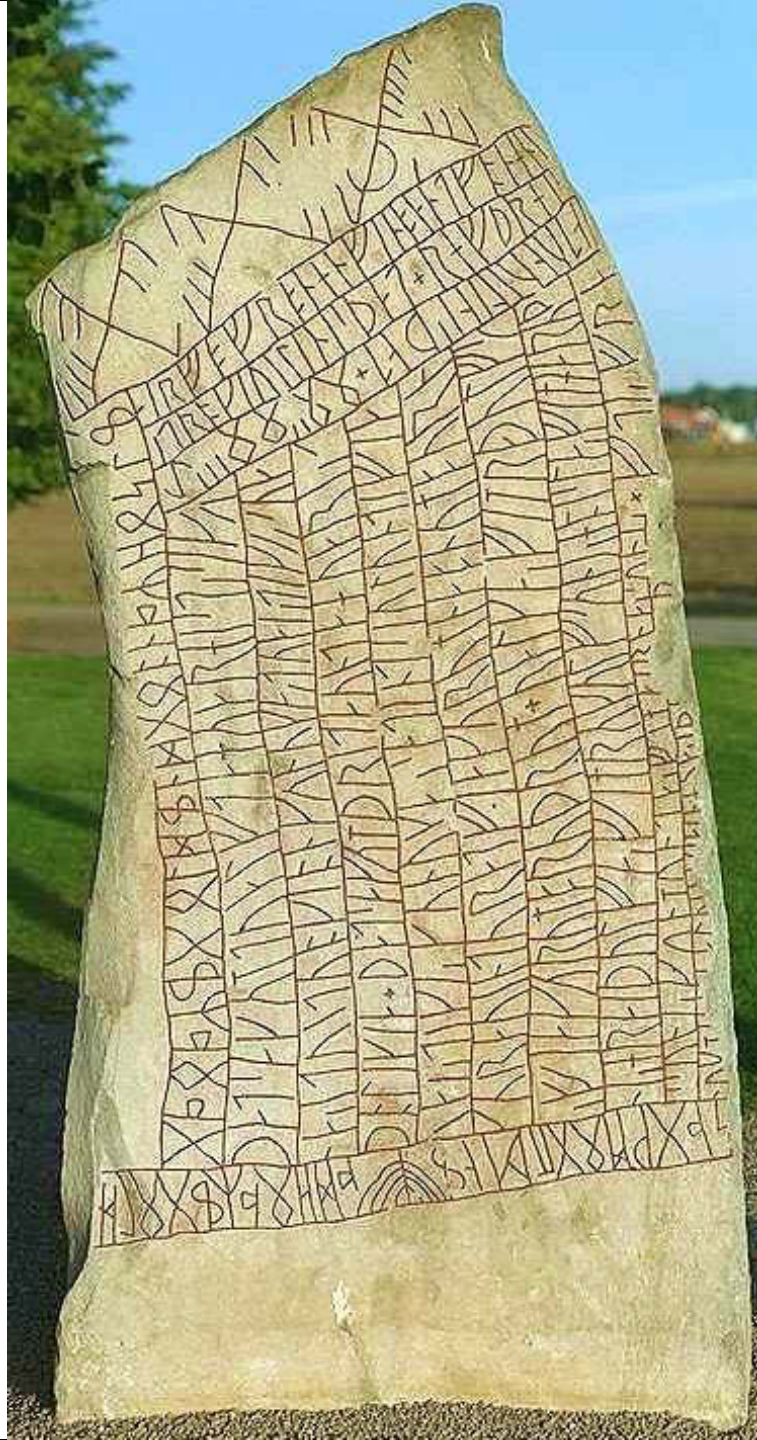
Bo Ralph:

”Alla är överens om vad
det står på Rökstenen,
men man begriper inget
ändå.”

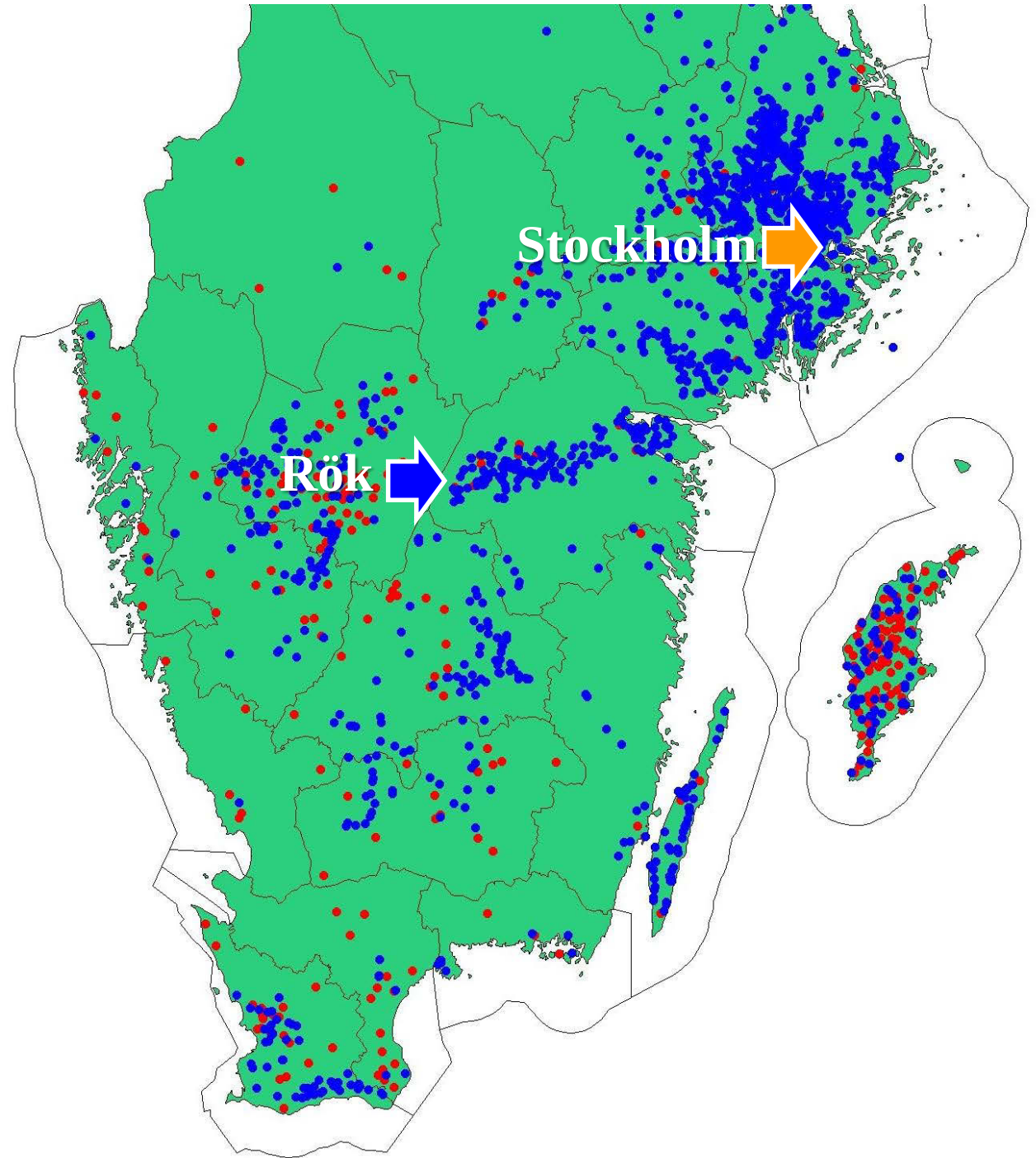

UPPSALA
UNIVERSITET

Vikingatida (blå)
och medeltida
(röda)
runinskrifter i
Sverige

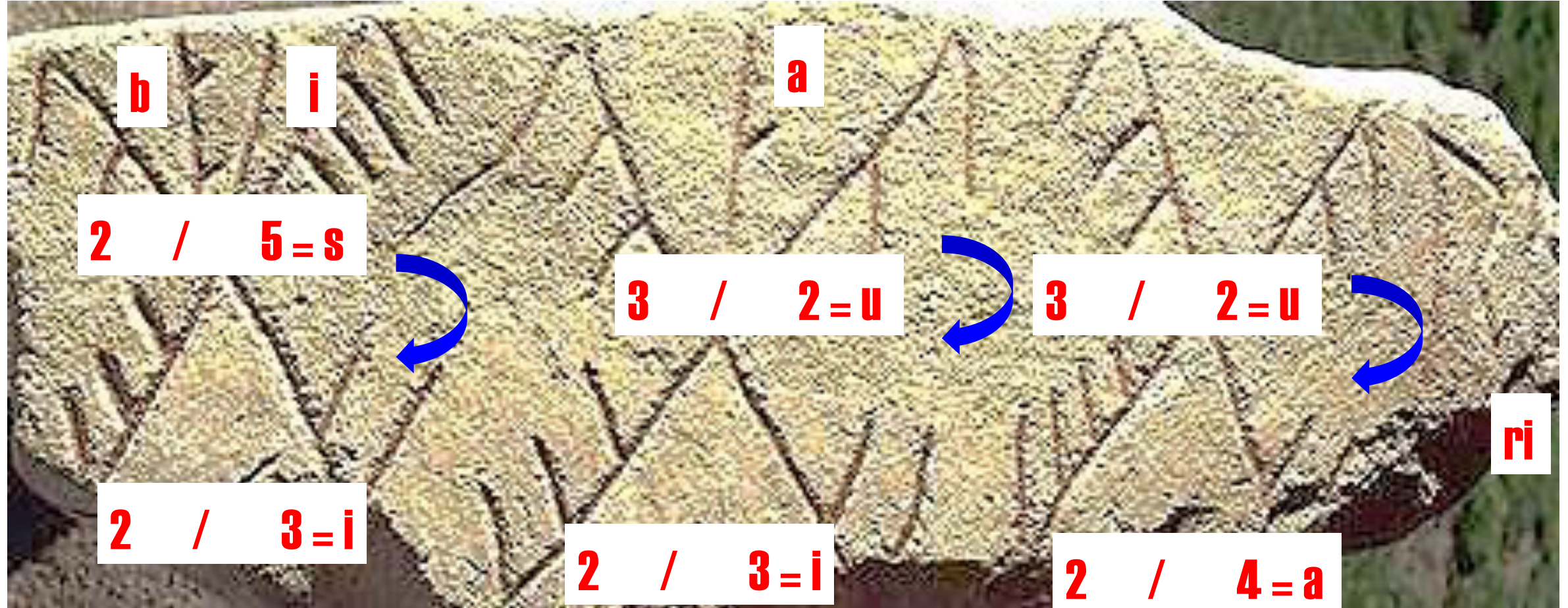
1. Bara 16 runor för många fler språkljud.
2. Inga mellanrum mellan ord
3. Samma runa för sista ljudet i ett ord och första i nästa
4. Ingen dubbelteckning av konsonanter markeras
5. /n/ och /m/ representeras inte alltid före klusiler.

tinatiknikiurtilinus

tinatiknikiurtilinus

Denna anteckning gjorde Elin nyss.

Den natt i knäkjortel än nöös.

sib i

uia

uari

UPPSALA
UNIVERSITET

sakumukmini

1. *Sagum mōgminni* 'Jag/Vi säger ett folkminne'
2. *Sagum mōg minni* 'Jag/Vi säger allmogen ett minne'
3. *Sagum mōgmanni ī* 'Jag/Vi säger allmogen till åminnelse'
4. *Sagum mōgmænni* 'Jag/Vi säger allmogen/folket'
5. *Sagum mōgminni* 'Jag/Vi säger ett sonminne'
6. *Sagum ok minni* 'Jag/Vi säger också (ett) minne'
7. *Sagum-uk minni* 'Jag förtäljer en hågkomst'
8. *Sagu um mōg minni* 'Jag berättar (över hela monumentets yta) om minnet av min son'
9. *Sagum ungmænni* 'Jag/Vi säger den unge mannen'
10. *Sagum ungminni* 'Jag/Vi förtäljer den ovanliga händelsen'
11. *Sagum ungmænni* 'Jag/Vi säger ungdomen/unga människor'
12. *Sagum Ygg minni* 'Jag/Vi säger ett minne för Oden'
13. *Sāgum ugminni* 'Vi såg ett vördnadsbjudande minne'

UPPSALA
RUNFORUM

- Hämndteorin
- Invigningsteorin
- Repertoarteorin
- Gåtteorin
- Läsreferensteorin
- Ritualteorin

1. 'Till minne av Våmod står dessa runor. Men Varin, fadern, ristade efter den "fege" sonen.'

faigiān (jfr eng *fey* och isl. *feigr*) 'dödsmärkt'

Eriksmål:

"Varför tog du då ifrån honom segern, när du tyckte att han var duglig?"

Oden: "Därför att det är ovisst när den gråa vargen attackerar gudarnas boning."

Källor till fornnordisk religion och
mytologi:

Skaldepoesi (tidigt 800-tal—)

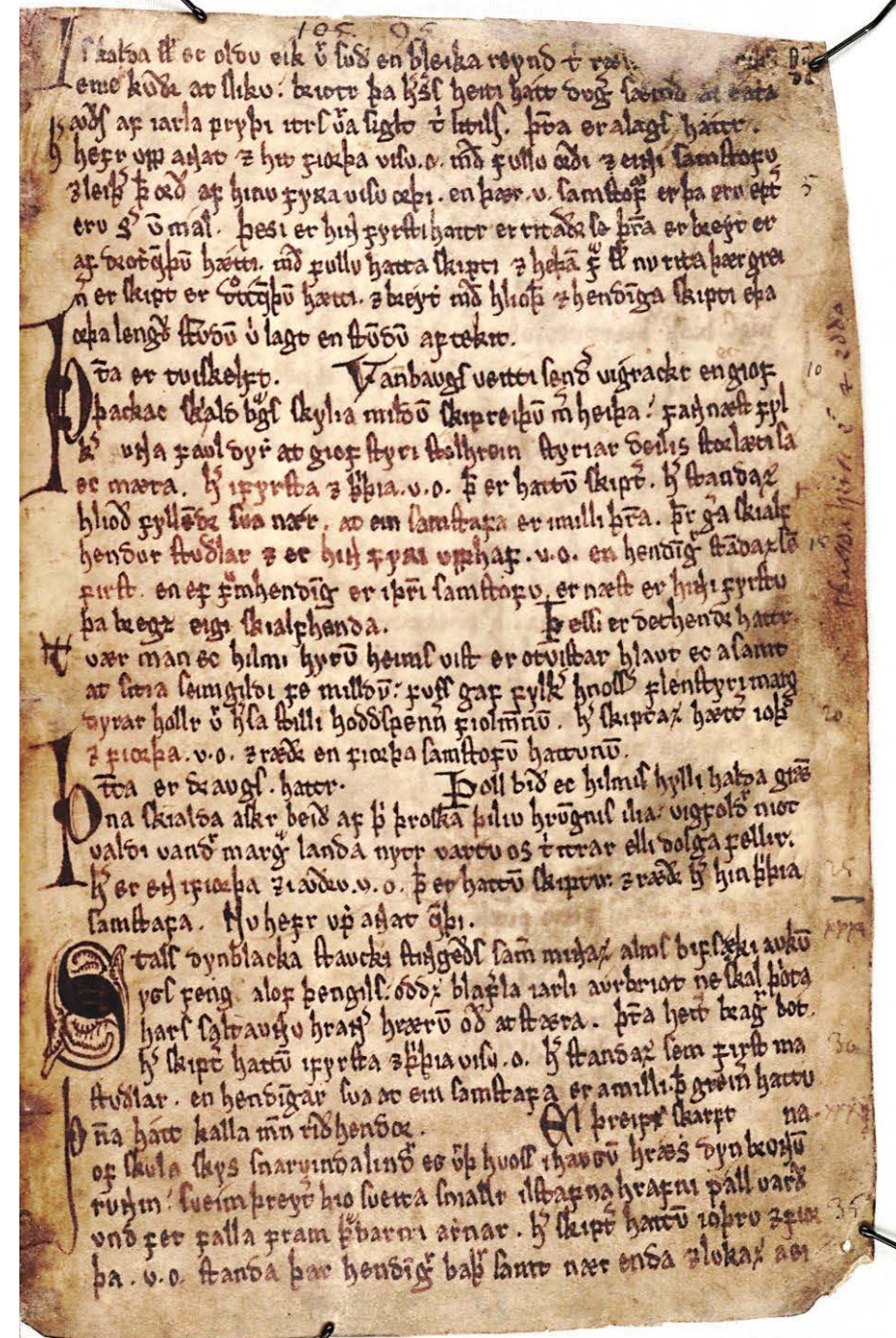
Eriksmål (950-talet)

Snorre Sturlasson *Edda* (1220-talet)

Eddisk poesi

Völvan spådom

Vaftrudnesmål

Folsbergastenen nära Enköping

’Må Kristus låta Tummes ande
komma i ljus och paradis och i
den bästa värld för kristna.’

Min älskade Torsten,

har idag flyttat till sitt
himmelska hem och lämnat

*Vi har en tro, som ger oss
tröst och styrka.*

*Att vi skall ses igen,
när tiden tagit slut.*

*Trots att skiljas var så svårt,
så vet vi, att Du lever i ett ljus
i det hem, som vi kallar
faderns hus.*

Hoppet
om ett liv
efter detta
är
universellt
mänskligt

Vår älskade

Vi ses i Nangijala

2. 'Jag berättar denna gudamyt för Oden, vilka två krigsbyten (= sol- och månljuset) som tolv gånger båda tillsammans togs som krigsbyte mellan olika individer (= Sol och Måne).'

3. 'Låt oss för det andra säga detta, vem som för nio generationer sedan förlorade livet österut men ändå härskar?'

Vaftrudnesmål:

”Varifrån kommer solen på den släta himlen när Fenrisulven har anfallit henne?

En enda dotter föder Sol innan Fenrisulven anfaller.
Soldottern ska rida på moderns vägar när gudarna dör.”

Sol och hennes
dotter samt
Fenrisulven av
Lorenz Frølich
(1895)

Runstenen vid Vang i norska Valdres

Augustine
Volcano
2006.

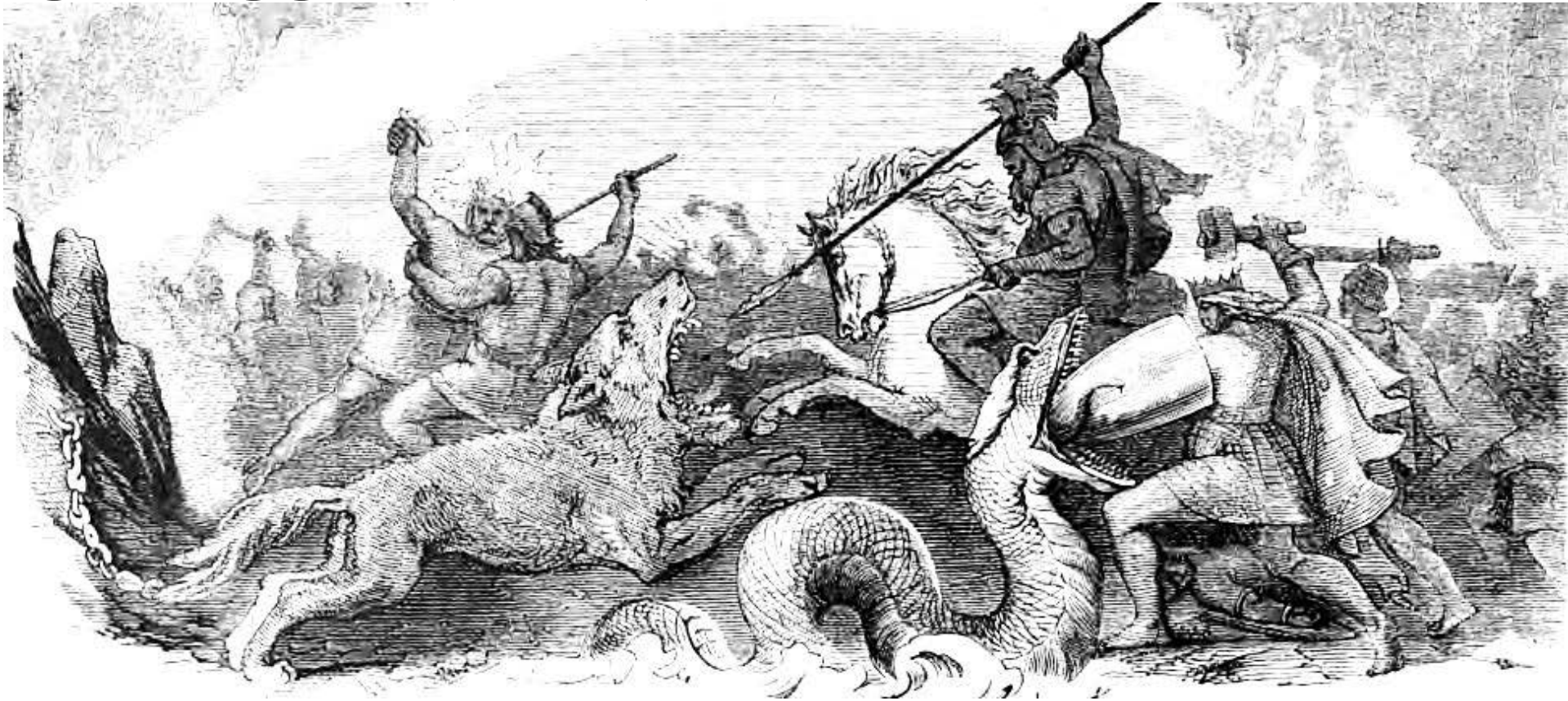

4. 'Den djärve kämpen (= Dag?), männens hövding, red på hästen över horisonten i öster. Nu sitter den främste av de berömda rustad på sin häst med skölden beredd.'

Vafrudnesmål:

”Skinfaxe kallas han som drar den klara dagen över hövdingars skara. Som den bästa av hästar anses han österut, och springarens man sprider ljus.”

5. 'Det berättar jag för det tolfte, var vargen (= Fenrisulven) ser föda på slagfältet och där tjugo kungar ligger (döda).'

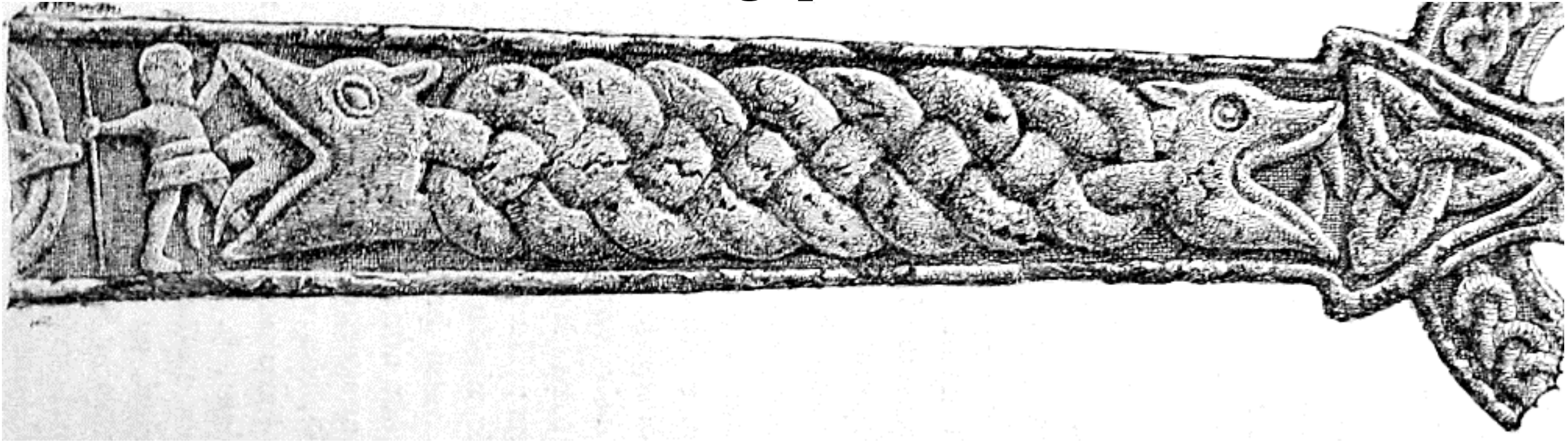

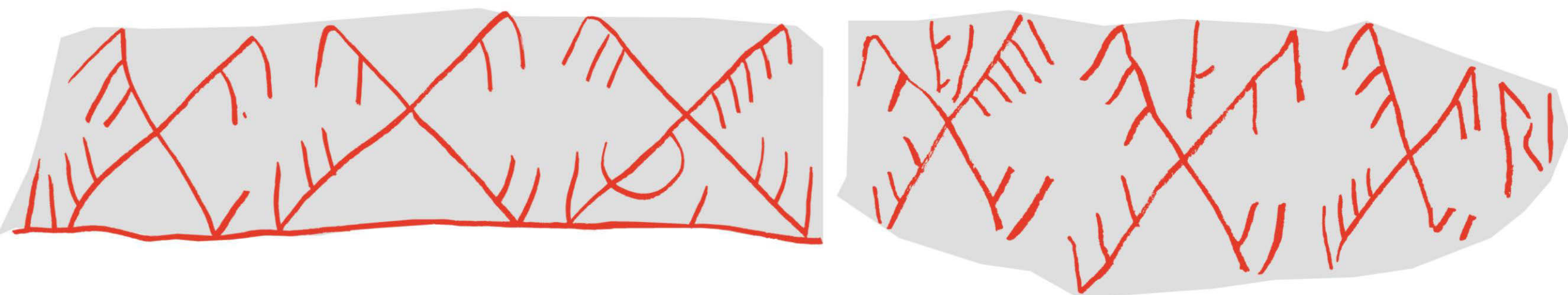
6. 'Jag berättar för det trettonde, vilka tjugo kungar med fyra namn, söner till fyra bröder, som blev kvar på det vidsträckta slagfältet: Fem med namn Valke, söner till Rådulv; fem med namn Redulv, söner till Rogulv; fem med namn Håisl, söner till Hård; fem med namn Gunmund, söner till Björn.'

7. 'Jag frågar nu om ... var och en ...'
8. 'Jag berättar era gudamyster för Oden.'
9. 'Jag berättar denna gudamyst för Oden, att Sol offrade sig själv på grund av Fenrisulven.'

10. 'Jag berättar denna gudamyt för Oden,
åt honom har fötts sonen Vidar – Vill ni
det? – som kunde döda Fenrisulven – Vill
ni det? Strid!'

Snorres Edda: ”Ulven slukar Oden. Det blir hans död. Men då kommer Vidar fram och ställer sig med ena foten i ulvens underkäke. Med ena handen tar han ulvens överkäke och river itu hans gap, det blir ulvens död.”

ul

Ōl

ni

nē

rupr

rȳō_R

sib i

siḅ ī

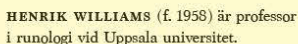
uia

wīa

uari

wæri.

11. 'Vargen kommer inte döda soldottern i gudarnas boning (= Sols och Månes tidigare hem).'

I *Rökstenen och världens undergång* vidareutvecklar Henrik Williams teamets resultat och presenterar en ny tolkning av världens häftigaste runmonument. Med gedigen forskning i grunden och ett ledigt, populärvetenskapligt tilltal vill han inviga en bredare publik i den gamla runstensens mysterier.

OMSLAG EVA WILSSON
FOTO STEWEN QUIGLEY

"Hela det året lyste nämligen solen som månen: utan strålgång, liksom nästan i ständig eklips, med matt sken och inte som den brukade. Från den stund detta fenomen visade sig utsattes människorna alltid för krig, svält och andra dödliga gissel."

Rökstenen, världens mest berömda runmonument, restes runt år 800 och har varit känd för forskare sedan 1600-talet. Men trots att man ägnat över 150 år åt att studera den har ingen lyckats nå fram till en tillfredsställande tolkning av den invecklade texten, delvis skriven i chiffer. Förrän nu.

Genom stenens berättelse kommer vi nära de människor som levde i vårt land för över tusen år sedan. Så nära att vi kan börja försöka förstå hur deras värld såg ut. Vad fruktade de mest? Vad drömde de om?

KAUNITZ-OLSSON

HENRIK
WILLIAMS

RÖKSTENEN OCH
VÄRLDENS UNDERGÅNG

HENRIK
WILLIAMS

RÖKSTENEN
OCH
VÄRLDENS
UNDERGÅNG

<FDT|↑Ψ·XΓΞΞX+

"Allting hade börjat med en smäll. I Nordamerika eller kanske på Island fick en vulkan ett gigantiskt utbrott år 536. Ett sulfatiskt gasmoln från eruptionen spred sig i atmosfären och täckte skyn över stora delar av jordklotet. Utbrottet följdes under årtiondet efteråt av flera andra med lika förförande konsekvenser.

Där det var som värst förmådde solens ljus knappt tränga genom gasskiktet och det var norra Europa som drabbades hårdast. I en isländsk dikt med rötter i vikingatiden talas om svart solsen och onda vindar under flera somrar. Missväxten härjade, djur och människor dog, i Norden så mycket som hälften av befolkningen.

Klimatkatastrofen fick dramatiska konsekvenser för samtida samhällen, kultur, religion och även språk. Den lämnade spår i glaciärer, arkeologiskt material och historiska källor, inklusive fornnordiska texter.

Allt detta är tämligen nya upptäckter och
färskast av dem alla är att det till och med finns
en runsten i Sverige som inte bara vittnar om
solens skenbara död, utan också om vilka följder
katastrofer fick för den äldre vikingatidens
föreställningsvärld.

Berättelsen står att läsa på Rökstenen.
För den som kan."